

VPLIV PROJEKTA EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE 2012 NA TURISTIČNI OBISK V MARIBORU

Uroš Horvat

Dr., profesor geografije in zgodovine, docent
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor, Slovenija
e-mail: uros.horvat@um.si

UDK: 911.3:379.85

COBISS: 1.01

Izvleček

Vpliv projekta Evropska prestolnica kulture 2012 na turistični obisk v Mariboru

V prispevku je predstavljen vpliv mednarodnega kulturnega projekta Evropska prestolnica kulture Maribor 2012 na turistični obisk v mestu. Avtor analizira predvsem podatke o stacionarnem turističnem obisku (število turistov in nočitev, izvor turistov po državah, povprečna dolžina bivanja turistov, sezonskost turističnega obiska) v letu 2012 ter jih primerja z leti pred izvedbo projekta in letom 2013. Kjer je to mogoče, uporabi tudi primerjavo s podatki v mestu Pecs na Madžarskem, ki je nosil naziv EPK v letu 2010. Projekt EPK Maribor 2012 je bil doslej največji in najbolj prepoznavni kulturni projekt v zgodovini Slovenije. Poleg direktnega vpliva na kulturno dejavnost in njen razvoj je imel velik vpliv tudi na promocijo Maribora, partnerskih mest in Slovenije na splošno. Imel je tudi pomembne pozitivne učinke na gospodarskem področju, saj so med drugimi v Mariboru v letu 2012 zabeležili okoli 19 % več turistov in okoli 17 % več nočitev kot leto prej, povečan turistični obisk pa se je obdržal tudi v letu 2013.

Ključne besede

turizem, mestni turizem, turistični obisk, EPK, Maribor, Slovenija

Abstract

The impact of the project European Capital of Culture 2012 on the tourist visit in Maribor

The article discusses the impact of the international cultural project European Capital of Culture Maribor 2012 on a tourist visit in the city. The author analyzes in particular the data of the stationary tourist visits (number of tourists and overnight stays, share of overnight stays by country, the average length of stay of tourists, the seasonality of tourist visit) in 2012, and compared them with the years prior to the implementation of the project, and the year 2013. Where possible, he uses a comparison with the data in the city of Pecs (Hungary), which wore the title of ECoC in 2010. ECoC Maribor 2012 was the biggest and most recognizable cultural project in the history of Slovenia. In addition to the direct effect on cultural activity and its development, the project has had a major impact also on the promotion of Maribor and partner towns, as well as Slovenia in general. It had also significant positive effects on the local economy; in Maribor in 2012 were registered about 19% more tourist arrivals and 17% more overnight stays than the year before, and the tourist visit remained in 2013 almost at the same level.

Key words

tourism, urban tourism, tourist visit, ECoC, Maribor, Slovenia

Uredništvo je članek prejelo 23. septembra 2013

1. Uvod

Evropska prestolnica kulture (v nadaljevanju EPK; ang. European Capital of Culture) je naziv, ki ga Evropska unija za obdobje enega leta podeli enemu ali več mestom v Evropi. Izbrano mesto mora v tem obdobju pripraviti vrsto posebnih kulturnih dogodkov, ki predstavljajo priložnost za okrepitev evropskega sodelovanja na področju kulture in za spodbujanje trajnejšega dialoga na evropski ravni.

Največji evropski kulturni projekt je leta 1985 uvedel Svet ministrov Evropske unije na predlog nekdanje grške ministrice za kulturo Meline Mercouri. Osnovna cilja projekta sta promovirati bogastvo evropskih kultur ter skozi zavest o vrednosti kulturnih razlikosti graditi medsebojno razumevanje in skupno evropsko identiteto. S projektom se želi izpostaviti bogastvo in raznolikost evropskih kultur, izboljšati medsebojno poznavanje med prebivalci Evrope ter s poudarjanjem skupnih kulturnih temeljev širiti zavest o pripadnosti isti evropski skupnosti. Vedno bolj pa je pomemben tudi širši družbeni in gospodarski vpliv tega projekta. Projekt tako ponuja tudi enkratno priložnost za dolgoročno obnovo mest, saj daje nov zagon kulturnemu življenju, različnim gospodarskim in negospodarskim dejavnostim, urbanistični prenovi mesta ter preoblikovanju njegove celostne podobe.

Med letoma 1985 in 2011 je bilo za EPK imenovanih 44 mest, in sicer leta 1985 Atene, 1986 Firence, 1987 Amsterdam, 1988 Zahodni Berlin, 1989 Pariz, 1990 Glasgow, 1991 Dublin, 1992 Madrid, 1993 Antwerpen, 1994 Lizbona, 1995 Luksemburg, 1996 Kopenhagen, 1997 Thessaloniki, 1998 Stockholm, 1999 Weimar, 2000 Avignon, Bergen, Bologna, Bruselj, Helsinki, Krakow, Praga, Reykjavik in Santiago de Compostela, 2001 Porto in Rotterdam, 2002 Bruges in Salamanca, 2003 Graz, 2004 Genova in Lille, 2005 Cork, 2006 Patras, 2007 Luksemburg in Sibiu, 2008 Liverpool in Stavanger, 2009 Linz in Vilna, 2010 Essen, Istanbul in Pecs ter 2011 Turku in Talin (<http://www.ecoc-doc-athens.eu/index.php>). Leta 2012 sta naziv EPK pridobila Maribor (kot prvo mesto v Sloveniji) in Guimarães, 2013 pa sta jima sledila Marseille in Košice. Imenovana so tudi mesta za prihodnje EPK, in sicer v letu 2014 Umea in Riga, 2015 Mons in Plzen, 2016 San Sebastian in Wrocław, 2017 Aarhus in Paphos ter 2018 Leeuwarden in Valletta, za leta do 2033 pa je tudi že določen vrstni red držav, iz katerih bodo mesta kandidirala za naziv EPK.

2. Pomen in učinki projekta EPK

Projekt EPK je seveda v prvi vrsti namenjen razvoju in promociji kulture v okolju v katerem se izvaja. Z medsebojnim povezovanjem in internacionalnim konceptom pa močno presega lokalne in nacionalne okvire ter krepi evropsko sodelovanje na področju kulture.

Da sledijo osnovnim ciljem projekta, morajo mesta, ki pridobijo naziv EPK, pripraviti ustrezne kulturne programe, ki odgovarjajo naslednjim kriterijem:

- Evropska razsežnost kulturnih dogodkov: programi naj spodbujajo sodelovanje med kulturnimi izvajalci, umetniki in mesti iz držav članic EU (in širše), opozarjajo naj na bogastvo kulturne raznolikosti v Evropi; v ospredje naj postavljajo skupne vidike evropskih kultur. Programi naj bodo zanimivi za širše evropsko občinstvo.
- Vključevanje mesta in državljanov v kulturne dogodke: programi naj spodbujajo najširše sodelovanje prebivalcev mesta in njegove okolice v pripravi in izvedbi kulturnih dogodkov; posebna pozornost naj se namenja tudi

posameznim socialnim skupinam, ki bi sicer lahko bile odrinjene kot ustvarjalci in konzumenti kulturnih dobrin; vzbujajo naj se interes lokalnega prebivalstva za kulturne programe in kulturno sodelovanje v evropskih okvirih.

- Trajnostna naravnost: kulturni dogodki v letu nominacije naj bodo v čim večji meri sestavni del dolgoročnega in trajnostnega kulturnega ter socialnega in urbanega razvoja mesta.

Ker sta v zadnjem desetletju večinoma vsako leto imenovani dve mesti, je zaželeno, da mesti svoja programa povežeta. Izbrana mesta pa se za izvedbo programa EPK lahko povežejo tudi regionalno ali pa preko državnih in nacionalnih meja.

Poleg direktnega vpliva na razvoj kulture in krepitev kulturnega potenciala v izbranem okolju, je vse bolj pomemben tudi širši družbeni in gospodarski vpliv tega projekta. EPK s svojo promocijo in prepoznavnostjo bistveno pripomore h krepitvi prepoznavnosti mesta in regije v evropskem prostoru ter prinaša v lokalno okolje številne učinke. Ti so tako družbeni in socialni (spodbujanje ustvarjalnosti in medkulturnega dialoga, vključevanje različnih socialnih skupin, podpiranje evropske dimenzije, idr.), prostorski in urbanistični (gradnja novih kulturnih objektov, ureditev javnih prostorov, idr.), kot tudi gospodarski (povečanje turističnega obiska in dohodka od turizma, zaposlitev prebivalstva, investicije, idr.).

Ugotavljanje učinkov EPK in njihovo vrednotenje zahteva celovit metodološki pristop. Zaradi tega je Evropska komisija leta 2010 izdala smernice za njihovo ugotavljanje in podala seznam potencialnih kazalnikov vrednotenja (An International Framework ..., 2010). Seznam obsega naslednje vsebinske sklope (in kazalnike):

- Kulturna dejavnost: število originalno izvedenih del v okviru EPK, vzpostavitev novih stikov in sodelovanje na kulturnem področju, ocenitev mednarodne pomembnosti kulturnega programa, investicije in povečanje zaposlitve v kulturnih dejavnostih, število podeljenih štipendij kulturnim ustvarjalcem, idr.
- Dostopnost in obiskanost: število izvedenih kulturnih dogodkov (objavljenih v programu in na spletnih straneh), število prostovoljcev, ki so sodelovali pri pripravi in organizaciji prireditvev, število udeležencev (obiskovalcev) na prireditvah, vključenost posameznih socialnih skupin, ocena zadovoljstva obiskovalcev s prireditvami, idr.
- Odmevnost: število objavljenih člankov in drugih prispevkov o projektu in dogodkih, javnomnenjska raziskava o prepoznavnosti in pomenu projekta, idr.
- Vodenje projekta: proračun projekta in viri sredstev, poraba sredstev, sredstva sponzorjev, idr.
- Evropska dimenzija: mednarodno sodelovanje (število sodelovanj in udeležencev pri izvedbi kulturnih dogodkov), število mednarodnih obiskovalcev dogodkov, idr.
- Ekonomski učinki: število ustvarjenih delovnih mest v turizmu in drugih dejavnostih, število delegacij, ki spremlja potek projekta, število obiskovalcev na kulturnih dogodkih, število obiskovalcev v mestu, število prenočitev in povprečna zasedenost prenočitvenih zmogljivosti, izgradnja novih objektov za kulturne dejavnosti, druge investicije v ureditev objektov in izgled mesta, idr.

Navedene kazalnike morajo upoštevati organizatorji projektov pri pripravi zaključnega poročila. V nadaljevanju so predstavljeni povzetki nekaterih ključnih ugotovitev iz zaključnega poročila o izvedbi projekta EPK v Mariboru.

Projekt EPK Maribor 2012 je doslej največji in najbolj prepoznavni kulturni projekt v

zgodovini samostojne Slovenije. Poleg Maribora se je vanj vključilo še pet partnerskih mest (Murska Sobota, Ptuj, Novo mesto, Slovenj Gradec in Velenje). V letu 2012 se je v okviru projekta zvrstilo kar 5.264 dogodkov, ki si jih je ogledalo nekaj več kot 2 milijona obiskovalcev. V partnerskih mestih je bilo izvedenih 111 projektov z več kot 1.500 dogodkov in s skoraj 500.000 obiskovalci (Maribor 2012 ..., 2013). Analiza EPK Maribor 2012, ki jo je naročila Evropska komisija, je ob oceni kulturnega programa ugotovila, »da je Maribor s partnerskimi mesti izvedel obsežen in inovativen kulturni program, a ker ni dolgoročnih načrtov in organa, ki bi skrbel za zapuščino EPK, sredstev za kulturo pa je vse manj, bo sicer težko ohraniti dolgoročne učinke tega projekta« (<http://ms.sta.si/2013/08>).

Poleg direktnega vpliva na kulturno dejavnost in njen razvoj, je imel projekt EPK Maribor 2012 velik vpliv tudi na promocijo Maribora, partnerskih mest in Slovenije na splošno. Javni zavod Maribor 2012 - EPK, ki je vodil projekt, je obiskalo približno 200 protokolarnih mednarodnih delegacij, vzpostavil je sodelovanje s 450 institucijami, v projektu pa je s svojimi programi sodelovalo 35 držav. Iz zaključnega poročila (Maribor 2012 ..., 2013) je tudi razvidno, da je Maribor obiskalo 400 tujih medijskih predstavnikov iz 28 držav; največ iz Avstrije, Hrvaške, Nemčije, Italije, Izraela, Češke, Srbije, Romunije, Poljske, Velika Britanije, Švedske in Kitajske.

Analiza kaže na veliko odmevnost projekta tako doma kot v tujini. V slovenskih medijih je bilo v letu 2012 objavljenih preko 13.900 tiskanih, elektronskih in spletnih objav (od teh 2.001 na radiu in 934 na televiziji), v tujih medijih pa je bilo zabeleženih več kot 800 medijskih objav. Po podatkih Google Analytics je spletno stran »www.maribor2012.eu« v letu 2012 obiskalo okoli 820.000 obiskovalcev, med njimi 25,1 % iz tujine (največ iz Avstrije, Nemčije, Hrvaške, Italije, Srbije, Madžarske, ZDA, Velike Britanije, Francije, Portugalske in Španije) (Maribor 2012 ..., 2013). O pomenu EPK za promocijo Maribora priča tudi primerjava s podatki o številu poizvedovanj v prejšnjih letih. Tako je imel »Maribor« leta 2000 manj kot 25.000 poizvedovanj, leta 2006 okoli 100.000 in leta 2011 okoli 600.000 (Plaza, 2012). Poslovno poročilo Zavoda za turizem v Mariboru (2013) pa navaja, da je bil v letu 2012 zabeležen 24 % porast obiskovalcev spletne strani »maribor-pohorje.si«. Obiskalo jo je okoli 470.000 obiskovalcev. V primerjavi s prejšnjimi leti je opazna konstantna rast obiska (leta 2004 je stran obiskalo okoli 75.000 obiskovalcev, 2008 okoli 250.000, 2011 okoli 380.000). Iz tujine je spletno stran v letu 2012 obiskalo največ obiskovalcev iz Avstrije (8 %) in Nemčije (5 %), sledijo pa Hrvaška, Italija, Srbija, ZDA, Madžarska, Velika Britanija in Švica. Projekt EPK Maribor 2012 je bil prisoten tudi na največjem svetovnem družbenem omrežju Facebook, mesto Maribor pa je bilo v letu 2012 prepoznano kot ena izmed »top 10« destinacij po oceni Lonely Planeta in Yahooja.

Kljub finančnim negotovostim, nejasnim pričakovanjem in nestabilnosti, ki so oteževale že tako pozne priprave na izvedbo projekta, je javni zavod Maribor 2012 - EPK po lastnem pričanju uspešno izpeljal projekt. Ob tem posebej poudarjajo dejstvo, da je bilo v začetni kandidaturi, ki je bila potrjena na nacionalni in mestni ravni, za projekt načrtovanih 57 milijonov evrov, na koncu pa so razpolagali z 29 milijoni evrov. Največji del sredstev je prispevala država preko Ministrstva za kulturo, velik del Mestna občina Maribor, del sredstev pet partnerskih mest in Evropska komisija, obenem pa je zavod sredstva pridobil tudi v obliki nejavnih komercialnih virov (Maribor 2012 ..., 2013).

Zaradi gospodarske recesije v Mariboru tako ni bilo izpeljane nobene pomembne

investicije v novogradnjo ali preureditev kulturnih ustanov (razen Lutkovnega gledališča, obnovljenega Vetrinjskega dvora in delno obnovljene Pekarne), čeprav je bila v prvotnem načrtu predvidena temeljita gradbena prenova mestne infrastrukture. Odgovor na vprašanje, ali je to dobro za mesto ali ne, prepuščamo drugim. Za informacijo pa navajamo poročilo Palmerja (2004), ki je vodil kar dva projekta EPK (v Glasgowu in Bruslju) in pripravil obširno študijo o dotedanjih EPK. Ugotavlja, da se je mnogokrat zgodilo, da so investicije v infrastrukturo pobrale ves denar, za program pa ga je zmanjkalo. V več mestih so npr. zgradili velike kulturne centre, za katere se je kasneje izkazalo, da so preveliki za mesto, da imajo premalo obiska in da njihovega delovanja nihče ne želi financirati. Zato navaja, da mora biti organizator EPK sicer pogumen in predrzen v svoji viziji, zavedati se mora omejitev in mora poznati mesto. Čander, programski direktor projekta EPK Maribor 2012, sicer navaja, da mu je žal, da v mestu ni bilo večjega posluha za revitalizacijo bivše hale TVT Boris Kidrič. Po svetu obnavljajo industrijsko dediščino in bivše industrijske hale postajajo umetniška prizorišča. Po njegovem mnenju bi bila takšna prenova TVT-ja racionalna, finančno vzdržna in bi trajno obogatila mesto.

V okviru priprave zaključnega poročila o projektu EPK Maribor 2012 je bila izdelana tudi študija ekonomskih učinkov, ki je pokazala, da je znašal donos na javno investicijo v višini 3,32 in 3,99 evra (Maribor 2012 ..., 2013). To pomeni, da je vsak evro javnih sredstev za EPK proizvedel skorajda 4 evre sredstev v gospodarstvu. Kot v študiji ugotavljata Kovač in Srakar z Ekonomske fakultete v Ljubljani »s precejšnjo verjetnostjo lahko trdimo, da je skupni agregirani učinek porabe obiskovalcev prireditev EPK na proizvodnjo v Mariboru, partnerskih mestih in Sloveniji nasploh (multiplikatorji veljajo za celotno območje Slovenije) znašal med 45 in 59 milijoni evrov. S precejšnjo gotovostjo lahko tudi trdimo, da se skupni učinek porabe obiskovalcev projekta EPK 2012 na dodano vrednost nahaja med 21 in 29 milijoni evrov. Ocenimo lahko tudi skupno število novih zaposlitev, ki jih je projekt ustvaril na podlagi porabe obiskovalcev dogodka, in sicer je prinesel med 521 in 627 novih zaposlitev.« Število zaposlitev na samem projektu EPK je bilo seveda bistveno manjše. V leta 2012 je bilo v javnem zavodu Maribor 2012 – EPK redno (vendar za določen čas tekom izvajanja projekta) zaposlenih 28 oseb, preko javnih del pa še 10 oseb. Pomembno delo so opravili tudi prostovoljci; t. j. okoli 7.800 ur (oz. za 4,2 redno zaposlenih oseb v letu dni) (Maribor 2012 ..., 2013).

V nadaljevanju avtorja ekonomskih učinkov ugotavljata, da projekt EPK prinašajo mestom pomembne razvojne koristi, če so smotrno načrtovane, dobro izvedene in imajo tudi aktivne nastavke po prenehanju kulturnega leta. V primeru EPK Maribor 2012 vsi ti pogoji niso bili izpolnjeni, a se je v Mariboru in partnerskih mestih kljub temu pokazalo nekaj pozitivnih učinkov tudi na gospodarskem področju. Med drugim so na območju Maribora v letu 2012 zabeležili okoli 20 % več nočitev kot leto prej. Med tujimi obiskovalci je vsak v povprečju preživel v Mariboru dve noči in obiskal pet prireditev ter pri tem porabil 258 evrov (Maribor 2012 ..., 2013).

Med socialnimi projekti EPK pa je vsekakor potrebno omeniti t. im. Center alternativne in avtonomne produkcije, ki je na Studencih zrasel kot del programa Urbanih brazd. V centru razvijajo nove ekonomske in socialne pristope zlasti v smeri sistema trajnostne lokalne preskrbe prebivalstva s hrano.

3. Vpliv EPK na obseg stacionarnega turističnega obiska v Mariboru

Maribor se, glede na osnovne značilnosti stacionarnega turističnega obiska (pri

čemer so upoštevani samo turisti, ki so v kraju prespali), ter zlasti glede na relativno kratko povprečno dolžino bivanja turistov, uvršča med turistične kraje v širšem smislu (Horvat 1989), v katerih je razvit t. im. mestni turizem. Pomembno obliko mestnega turizma, poleg poslovnega turizma, predstavlja tudi t. im. kulturni turizem, ki je povezan z obiski pomembnih kulturno zgodovinskih objektov in prireditvev. Danes sodi, poleg t. im. trajnostnega turizma ter turizma na področju zdravja, rekreacije, športa in wellnesa, med zvrsti, ki se najhitreje razvijajo.

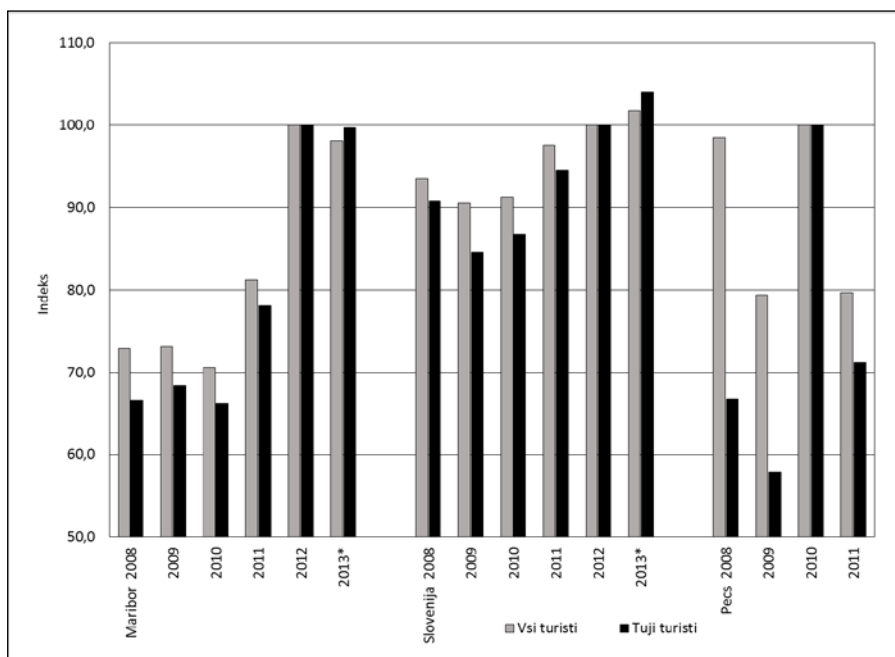
Glede na obseg stacionarnega turističnega obiska v mestu Maribor, je Horvat (2012) obdobje med letoma 1961 in 2011 razdelil v štiri razvojna obdobja:

- med letoma 1961 in 1973 – obdobje razvoja. Obdobje sovpa z obdobjem splošnega gospodarskega razvoja Maribora, zlasti njegove industrijske funkcije, obenem pa tudi postopne izgradnje turistične infrastrukture, ki je bila v veliki meri povezana z razvojem poslovnega turizma. V tem obdobju se je v mestu število vseh turističnih ležišč povečalo na okoli 1.100. Število turistov se je v drugi polovici 60. let povečalo na preko 100.000, število nočitev pa je v začetku 70. let doseglo 190.000. Povprečne dolžine bivanja turistov so se gibale od 1,4 do 1,6 dni. Prevladovali so turisti iz Slovenije, Srbije, Hrvaške, Nemčije in Avstrije.
- med letoma 1974 in 1990 – obdobje viška turističnega obiska. Obdobje sovpa z viškom splošnega gospodarskega razvoja, ki je povezano z viškom razvoja velikih industrijskih podjetij, ki so bila orientirana predvsem na trg na območju bivše Jugoslavije, obenem pa je bil Maribor v tem času tudi pomembno tranzitno mesto na poti med Srednjo in JV Evropo. Število vseh turističnih ležišč se je gibalo med 900 in 1.200, turistov med 120.000 in 150.000, nočitev pa med 200.000 in 245.000, s čimer se je Maribor uvrstil med deset največjih turističnih destinacij v Sloveniji. Povprečne dolžine bivanja turistov so se gibale od 1,6 do 1,7 dni. Močno so prevladovali turisti iz območja drugih republik bivše Jugoslavije (zlasti iz Srbije), ki so predstavljali kar 60 % vseh turistov in 65 % vseh nočitev v mestu. Med tujci jih je bilo največ iz Nemčije, Italije in Avstrije.
- med letoma 1991 in 2000 – obdobje krize. Obdobje sovpa s hitrim propadom velikih industrijskih podjetij v Mariboru ter vojno na področju bivše Jugoslavije in posledično spremembo tranzitnih tokov proti JV Evropi. Zaradi velikega izpada turistov se je njihovo število v prvi polovici 90. let zmanjšalo na manj kot 30.000, število nočitev pa na manj kot 60.000, kar je predstavljalo kar 6-kratno zmanjšanje turističnega obiska v primerjavi z predhodnim desetletjem. Posledično se je močno zmanjšala tudi ponudba prenočitvenih zmogljivosti (na manj kot 700 ležišč). Povprečne dolžine bivanja turistov so se gibale od 1,6 do 1,7 dni. Med tujci so prevladovali turisti iz Nemčije, Italije, Avstrije in Hrvaške.
- po letu 2000 – obdobje prestrukturiranja turistične infrastrukture in ponovnega turističnega razvoja. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, ponovno vzpostavitev tranzitnih tokov proti JV Evropi, transformacijo gospodarske dejavnosti ter spremembo in razširitev turistične infrastrukture (s prenovo in novimi prenočitvenimi objekti) ter njeno večjo pestrostjo, je turizem zopet postal pomembna gospodarska dejavnost v mestu. V letu 2011 se je število turistov povečalo na okoli 100.000, število nočitev pa na okoli 220.000. V mestu je bilo v letu 2011 okoli 1.900 turističnih ležišč, od teh okoli 1.570 v hotelih, kar je največ v vsem obdobju po drugi svetovni vojni. Povprečne dolžine bivanja turistov so se gibale med 2,2 do 2,4 dni, kar kaže na rahlo povečan interes turistov za daljši obisk v Mariboru. Prav tako se je povečal gravitacijski radij turistov, saj je opazno povečanje deleža turistov iz bolj

oddaljenih držav. Kljub temu še vedno največ turistov prihaja v Maribor iz Nemčije, Hrvaške, Italije, Avstrije in Srbije.

Leta 2009 je SURS spremenil metodologijo zajema in objavljanja podatkov in jo uskladi z metodologijo v EU (www.stat.si). Po novi metodologiji se objavljajo podatki le za občine (od leta 2008 naprej), in kot taki so zajeti v to raziskavo. Za leto 2013 so upoštevani podatki do septembra 2013. Primerjani so tudi s podatki za Slovenijo in mesto Pecs (na Madžarskem), ki je nosilo naziv EPK v letu 2010.

Iz podatkov je razvidno, da se je v Mariboru po letu 2008 nadaljeval trend rasti števila prihodov turistov in njihovih nočitev, ki je dosegel višek prav v letu 2012. V primerjavi z letom 2008 se je število vseh turistov v letu 2012 povečalo za 27,1 %, v primerjavi z letom 2011 pa za 18,8 %. Na tolikšno rast je vplivalo predvsem močno povečanje obiska tujih turistov (za 21,9 %) in njihovih nočitev (za 21,7 %), kar lahko pripišemo v pretežni meri učinku EPK, saj so Maribor obiskale številne tuje delegacije, izvajalci kulturnih programov, novinarji, in drugi obiskovalci, ki so povezali obisk Maribora v veliki meri tudi z EPK. Na vpliv EPK v Mariboru kaže tudi primerjava rasti turističnega obiska v Mariboru in Sloveniji v obravnavanem obdobju. V Sloveniji je znašalo povečanje obiska vseh turistov med letoma 2011 in 2012 le 2,4 %, pri tujih turistih pa je bilo nekoliko večje (5,5 %). Trend rasti v Sloveniji tako kaže na rahlo povečevanje turističnega obiska po krizi v letu 2009, medtem ko je bilo povečanje v Mariboru v letu 2012 veliko in povezano z EPK.

Slika 1: Indeks gibanja števila turistov med letoma 2008 in 2013.

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Osnova za izračun indeksov v Mariboru in Sloveniji je leto 2012, v Peci pa leto 2010. Indeks za 2013 je izračunan iz podatkov od januarja-septembra v letu 2012 in 2013.

Preglednica 1: Število turistov med letoma 2008 in 2013.

	Turisti	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	skupaj	90.050	90.293	87.225	100.401	123.593	91.704
	domači	21.314	19.737	18.941	19.738	20.374	13.557
	tuji	68.736	70.556	68.284	80.663	103.219	78.147
Pecs	skupaj	122.426	98.663	124.301	99.093	-	-
	domači	99.226	78.541	89.561	74.364	-	-
	tuji	23.200	20.122	34.740	24.729	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Od januarja-septembra 2013.

Preglednica 2: Indeks spremembe števila turistov med letoma 2008 in 2013.

	Turisti	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	skupaj	72,9	73,1	70,6	81,2	100,0	98,1
	domači	104,6	96,9	93,0	96,9	100,0	90,1
	tuji	66,6	68,4	66,2	78,1	100,0	99,7
Slovenija	skupaj	93,5	90,5	91,2	97,6	100,0	101,8
	domači	98,6	101,7	99,6	103,4	100,0	97,4
	tuji	90,8	84,6	86,7	94,5	100,0	104,0
Pecs	skupaj	98,5	79,4	100,0	79,7	-	-
	domači	110,8	87,7	100,0	83,0	-	-
	tuji	66,8	57,9	100,0	71,2	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Osnova za izračun indeksov v Mariboru in Sloveniji je leto 2012, v Peci pa leto 2010. Indeks za 2013 je izračunan iz podatkov od januarja-septembra v letu 2012 in 2013.

Preglednica 3: Število nočitev med letoma 2008 in 2013.

	Nočitve	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	skupaj	205.085	203.615	194.008	224.144	269.474	184.809
	domači	57.547	51.178	49.989	50.265	47.527	31.264
	tuji	147.538	152.437	144.019	173.879	221.947	153.545
Pecs	skupaj	224.829	186.634	238.575	195.425	-	-
	domači	174.749	142.114	160.076	137.103	-	-
	tuji	50.080	44.520	78.499	58.322	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Od januarja-septembra 2013.

Preglednica 4: Indeks spremembe števila nočitev med letoma 2008 in 2013.

	Nočitve	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	skupaj	76,1	75,6	72,0	83,2	100,0	94,3
	domači	121,1	107,7	105,2	105,8	100,0	83,9
	tuji	66,5	68,7	64,9	78,3	100,0	96,7
Slovenija	skupaj	97,9	94,8	93,6	98,7	100,0	100,3
	domači	106,1	109,2	104,7	105,1	100,0	95,7
	tuji	92,6	85,4	86,5	94,6	100,0	103,2
Pecs	skupaj	94,2	78,2	100,0	81,9	-	-
	domači	109,2	88,8	100,0	85,6	-	-
	tuji	63,8	56,7	100,0	74,3	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

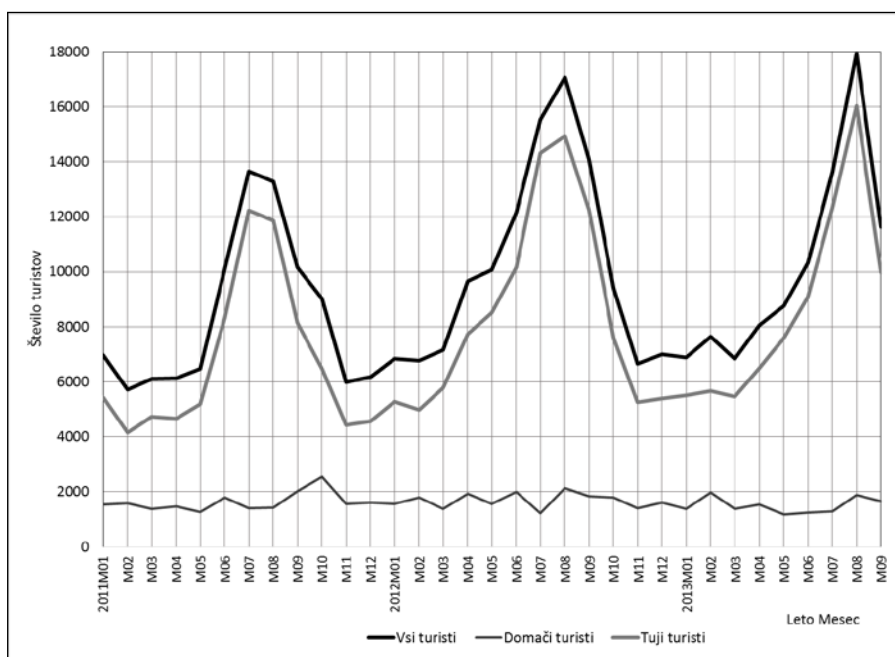
* Osnova za izračun indeksov v Mariboru in Sloveniji je leto 2012, v Peci pa leto 2010. Indeks za 2013 je izračunan iz podatkov od januarja-septembra v letu 2012 in 2013.

Vpliv EPK na turistični obisk je bil še bolj kot v Mariboru očiten v Peci, ki je nosila naziv EPK v letu 2010. V primerjavi z letom prej se je v letu 2010 število vseh turistov v Peci povečalo za 20,6 %, število nočitev pa za 21,8 % (kar je celo nekaj odstotnih točk več kot v Mariboru med letoma 2011 in 2012). Še večji je bil vpliv EPK na obisk tujih turistov, katerih število se je v Peci med letoma 2009 in 2010 povečalo kar za 42,1 % (nočitve pa za 43,3 %). Pri tem je potrebno opozoriti na

dejstvo, da je v času izvajanja projekta EPK tako Pecs kot Maribor obiskalo približno enako število turistov (2010 Pecs 124.301, 2012 Maribor 123.593), vendar pa je bilo med njimi v Pecs le 34.740 tujih turistov, v Mariboru pa kar 124.593.

Pozitivni učinki projekta EPK in velike promocije Maribora in Slovenije se nadaljujejo tudi v letu 2013. Za Slovenijo ni to nič presenetljivega, saj izkazuje trende rasti vse od leta 2009 dalje, medtem ko je bilo v Mariboru za pričakovati, da se bo po končanju projekta število turistov zmanjšalo, podobno kot se je to drastično zgodilo v Pecs. Tam se je v letu po končanju projekta EPK število turistov zmanjšalo za 20,9 %, število tujih turistov pa kar za 28,8 %; to je na približno raven iz leta pred projektom, saj če primerjamo turistični obisk v Pecs med letoma 2009 in 2011, znaša povečanje števila turistov le 0,4 %.

Za Maribor so dostopni podatki le za prvih devet mesecev v letu 2013, vendar ko le-te primerjamo s prvimi devetimi meseci v letu 2012 ugotovimo, da se je število turistov v letu 2013 zmanjšalo le za 1,9 %, in še to le na račun manjšega obiska domačih turistov (zmanjšanje za 9,9 %), medtem ko je znašalo zmanjšanje pri tujih le 0,3 %. Če pa primerjamo turistični obisk v prvih devetih mesecih v letu 2011 in 2013 pa se je število vseh turistov v letu 2013 povečalo za 16,7 %, pri čemer se je število domačih zmanjšalo za 2,4 %, tujih pa povečalo za 20,8 %. Iz navedenega izhaja, da je imel projekt EPK izredno pozitiven učinek na promocijo Maribora v tujini ter je pripomogel k prepoznavnosti in ugledu Maribora in partnerskih mest ter nedvomno celotne Slovenije v svetu. Posledično je bil porast števila (predvsem tujih) turistov v Mariboru precej večji kot na državni ravni.

Slika 2: Število turistov v Mariboru med letoma 2011 in 2013 (po mesecih).

Vir: www.stat.si

V preteklosti je bila za Maribor značilna dokaj enakomerna porazdelitev turističnega

obiska preko celega leta (Horvat 2012). V 80. letih se je višek turističnega obiska preselil v zgodnjo jesen (september, oktober), v 90. letih pa v maj in oktober. Po letu 2006 so v ospredje prišli poletni meseci (julij, avgust), ko mesto obišče veliko tujih turistov, kar kaže na večji pomen počitniškega, rekreacijskega in tranzitnega turizma v času poletnih dopustov. Privabljajo jih različne prireditve, večina tujih turistov pa se kot tranzitni gosti ustavijo v Mariboru za dan ali dva. V mesecu juliju in avgustu je bilo leta 2008 zabeleženih 21,4 % vseh turistov v letu, kasneje pa se je poletni višek še povečal. Leta 2011 in 2012 je bilo v juliju in avgustu zabeleženih več kot 26 % turistov v letu, med aprilom in septembrom pa kar 63,5 %.

Zanimiva je tudi analiza po mesecih v katerih je bilo v Mariboru več kot 10.000 turistov. V letu 2008 so jih zabeležili le v mesecu avgustu, v letu 2009 v juliju in avgustu ter v letu 2010 v juliju. V letu 2011 se je povečan obisk razširil na 4 mesece (od junija do septembra), v letu 2012 pa celo na pet mesecev (od maja do septembra). Štiri mesece (od junija do septembra) je bilo več kot 10.000 turistov v Mariboru tudi v letu 2013. V letu 2012 je bil opazen vpliv projekta EPK predvsem na povečan obisk v spomladanskih mesecih, ki so bili v primerjavi s predhodnimi leti nadpovprečno obiskani. Veliko povečanje števila nočitev je bilo opazno tudi v mesecu novembru.

Zaradi večje prepoznavnosti Maribora kot turistične destinacije se je v letu 2013 pokazal vpliv EPK predvsem v poletnem višku sezone, saj je v mesecu avgusta obiskalo Maribor največje število turistov med vsemi meseci v zadnjih 10 letih. Poleg tega so tuji turisti v juliju in avgustu 2013 zabeležili okoli 90 % vseh nočitev, kar se je po letu 2008 zgodilo le julija 2012 (v času vrhunca EPK v Mariboru). Navedena dejstva kažejo, da se v Mariboru vse bolj zmanjšuje pomen poslovnega turizma, in da postaja prepoznavna turistična destinacija tujih turistov v poletnih mesecih.

4. Druge značilnosti stacionarnega turističnega obiska v času EPK

V 70. in 80. letih 20. stoletja so v Mariboru močno prevladovali turisti iz območja drugih republik bivše Jugoslavije (zlasti iz Srbije), ki so predstavljali kar 60 % vseh turistov in 65 % vseh nočitev v mestu. Med tujci jih je bilo največ iz Nemčije, Italije in Avstrije. V 90. letih se je delež tujih turistov povečal na okoli 50 % in med njimi so prevladovali turisti iz sosednjih držav. Po letu 2000 se je v Mariboru začel povečevati tudi obisk turistov iz drugih evropskih držav, kar kaže na povečevanje gravitacijskega zaledja turističnih potovanj. Na to je vplivala predvsem ponovna vzpostavitev tranzitnih povezav iz Srednje proti JV Evropi, vključitev Slovenije v Evropsko unijo ter izgradnja avtocestnih povezav. Maribor žal nima vzpostavljene redne letalske linije, tako da je prihod tujih turistov odvisen predvsem od cestnega prometa in v manjši meri od železniškega (Horvat 2012).

Turistični obisk v zadnjih letih kaže v Mariboru vedno višji delež tujih turistov, ki je z okoli 80 % precej nad povprečjem v državi (okoli 60 %). Projekt EPK je pripomogel k še povečanju tega deleža v letu 2012 (82,4 %), učinki pa so vidni tudi v letu 2013, ko se je delež tujih turistov povečal na 83,1 %. Zanimiva je primerjava z deležem tujih turistov v Peci. Pred projektom EPK je njihov delež znašal okoli 23 %. EPK je pripomogel k povišanju na 32,9 %, vendar pa se je leto po EPK delež zopet zmanjšal. V absolutnih številkah se je število tujih turistov v Peci leto po EPK zmanjšalo z 34.740 na 24.729, kar pomeni kar za 28,8 %. Projekt EPK v Peci očitno ni imel tako velikega mednarodnega pomena in odmevnosti, kot ga je imel v Mariboru.

Preglednica 5: Delež nočitev domačih in tujih turistov med letoma 2008 in 2013.

	% turistov	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	domači	28,1	25,1	25,8	22,4	17,6	16,9
	tuji	71,9	74,9	74,2	77,6	82,4	83,1
Slovenija	domači	42,5	45,2	43,9	41,8	39,3	36,8
	tuji	57,5	54,8	56,1	58,2	60,7	63,2
Pecs	domači	77,7	76,1	67,1	70,2	-	-
	tuji	22,3	23,9	32,9	29,8	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Od januarja-septembra 2013.

Leta 2012 je Maribor obiskalo okoli 103.000 tujih turistov, ki so realizirali okoli 222.000 nočitev. Največ turistov je prišlo iz že doslej prevladujočih držav, t. j. iz Avstrije (11,7 %), Nemčije (11,4 %), Italije (7,7 %), Hrvaške (5,7 %), Poljske (5,5 %), idr. Med neevropskimi državami so imeli najvišji delež turisti iz ZDA (1,5 %) in Izraela (0,6 %). Pri analizi vpliva EPK je potrebno analizirati tudi indeks povečanja števila turistov med letoma 2011 in 2012. Najvišjega izkazujejo predvsem tiste države, iz katerih je večina turistov v letu 2012 prišla v Maribor predvsem zaradi EPK. Izstopajo bolj oddaljene države iz katerih je v preteklih letih prišlo v Maribor zelo malo turistov, kot npr. Kitajska (indeks 273), Južna Koreja (268), Nova Zelandija (239), Avstralija, Brazilija, Portugalska. Med državami, ki so imele do sedaj najvišje deleže turistov, pa najbolj izstopa povečanje števila turistov iz Avstrije (212), Ruske federacije (150), Poljske (135), Nemčije (135), Nizozemske (134), Italije (120). Tudi del tega povečanja lahko povežemo z obiskom EPK, kar še posebej velja za močno povečan obisk turistov iz Avstrije.

S povprečno dolžino bivanja turistov izražamo razmerje med številom nočitev in turistov, t. j. povprečno število dni, ki jih turist preživi v turističnem kraju. Večjo vrednost beležimo v turističnih krajih v ožjem smislu, zlasti v tistih, ki predstavljajo končno destinacijo turističnih potovanj, saj s svojim turističnim potencialom ter razvito in pestro turistično ponudbo lahko zadovoljijo različne potrebe in motive turistov, tako da le-ti ostanejo v turističnem kraju dlje časa (Horvat, 1989). V Sloveniji so se povprečne dolžine bivanja turistov v zadnjih 30. letih gibale med 3,0 in 3,5 dni, v Mariboru pa med 1,5 in 2,5 dni. Glede na navedeno, kaže Maribor vse značilnosti turističnega kraja v širšem smislu z razvitim mestnim turizmom. V preteklosti je večina turistov obiskala Maribor zaradi poslovnih razlogov, v zadnjem obdobju pa se kaže vse večji pomen počitniškega, rekreacijskega in tranzitnega turizma v času poletnih dopustov. Turisti prihajajo v Maribor le za krajši čas in jim mesto predstavlja večinoma le točko na njihovem potovanju.

Glede na navedeno je očitno, da Maribor ne predstavlja dovolj prepoznavne turistične destinacije, ki bi s svojim turističnim potencialom in ponudbo privabljal turiste, da bi v njem ostali dlje časa. Tako tudi projekt EPK ni pripomogel k daljši povprečni dolžini bivanja turistov, saj je ta v letu 2012 znašala 2,2 dni, v letu 2013 pa se je celo skrajšala na 2,0 dni. Najdaljšo so zabeležili turisti iz najbolj oddaljenih držav, ki jim je Maribor predstavljal končno ali pa pomembno točko na njihovem potovanju, npr. iz Južne Afrike (6,3 dni), drugih afriških držav (5,9), drugih držav iz Oceanije (5,0), drugih azijskih države (4,3), Ruske federacije (4,1), Nove Zelandije (3,8), Avstralije (3,8), Islandije (3,7) Kitajske (3,2). Verjetno jih je velik del iz najbolj oddaljenih držav prišel v Maribor prav zaradi sodelovanja na dogodkih v okviru EPK, na kar kaže tudi dejstvo, da so imeli turisti iz navedenih držav najvišje indekse rasti števila turistov v letu 2012.

Preglednica 6: Delež turistov v Mariboru leta 2012 in indeks spremembe števila turistov med letoma 2011 in 2012 po državah z največjimi vrednostmi.

	% turistov leta 2012		Indeks turistov 2011/2012
Slovenija	16,5	Luksemburg	334,1
Avstrija	11,7	Kitajska	273,2
Nemčija	11,4	Koreja (Republika)	268,1
Italija	7,7	Nova Zelandija	239,6
Hrvaška	5,7	Avstrija	212,4
Poljska	5,5	Druge evropske države	205,1
Srbija	3,8	Avstralija	170,9
Madžarska	3,6	Grčija	168,2
Romunija	2,4	Brazilijska	165,9
Nizozemska	2,1	Turčija	165,3
Združeno kraljestvo	2,0	Ciper	164,1
Češka republika	2,0	Združene države Am.	153,9
Bosna in Hercegovina	2,0	Estonija	153,0
Ruska federacija	2,0	Izrael	151,4
Belgija	1,9	Ruska federacija	150,7
Francija	1,8	Islandija	148,6
Združene države Am.	1,5	Švedska	139,4
Ukrajina	1,3	Poljska	135,8
Španija	1,3	Nemčija	135,7
Švedska	1,2	Nizozemska	134,1
Švica	1,0	Ukrajina	132,4
Slovaška	1,0	Norveška	129,0
Druge evropske države	0,9	Južna Afrika	128,9
Druge azijske države	0,8	Makedonija	126,5
Makedonija	0,7	Portugalska	124,1
Bolgarija	0,7	Bosna in Hercegovina	121,3
Izrael	0,6	Italija	120,0
Črna gora	0,6	Romunija	118,5

Vir: www.stat.si

Preglednica 7: Povprečna dolžina bivanja turistov med letoma 2008 in 2013.

	PDBT	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Maribor	skupaj	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,0
	domači	2,7	2,6	2,6	2,5	2,3	2,3
	tuji	2,1	2,2	2,1	2,2	2,2	2,0
Slovenija	skupaj	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9
	domači	3,5	3,5	3,4	3,3	3,3	3,3
	tuji	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Pecs	skupaj	1,8	1,9	1,9	2,0	-	-
	domači	1,8	1,8	1,8	1,8	-	-
	tuji	2,2	2,2	2,3	2,4	-	-

Vir: www.stat.si, www.ksh.hu

* Od januarja-septembra 2013.

Zanimiva je tudi stopnja zasedenosti ležišč v Mariboru. V 70. in 80. letih 20. stoletja je bila zasedenosti ležišč relativno zelo visoka, saj se je gibala med 65 in 75 %. V času krize v 90. letih se je zmanjšala na 20 do 30 %, po letu 2000 pa se je z rastjo turističnega obiska počasi povečevala, vendar je bila še vedno na relativno nizki ravni v primerjavi s prvim obdobjem. V povprečju je znašala med 30 in 35 %, kar je nekaj manj kot je bilo povprečje v Sloveniji (Horvat 2012). Na nizko stopnjo vpliva predvsem dejstvo, da se je po letu 2000, še bolj pa po letu 2010, v mestu zelo povečalo število turističnih ležišč (leta 2012 jih je bilo nekaj čez 3.000; leta 1999 okoli 1.000). Tako tudi projekt EPK s povečanim turističnim obiskom ni mogel vplivati na višjo stopnjo zasedenosti ležišč.

5. Vpliv EPK na obseg nestacionarnega turističnega obiska v Mariboru

Število dnevnih obiskovalcev in izletnikov je težko meriti. Pri oceni si lahko pomagamo z anketnimi meritvami na osnovi vzorca obiskovalcev, ali pa s podatki, ki so pridobljeni pri izvajalcih raznih javnih funkcij, kot so npr. turistično informativni centri in različni zavodi (npr. število prodanih vstopnic, idr.). Kot je pokazala meritev na slovenskem nivoju, je v Maribor prav zaradi EPK dodatno prišlo 26,2 % obiskovalcev dogodkov, v partnerska mesta pa 12,5 %. Meritev na mariborskem nivoju pa je pokazala, da je v Maribor prav zaradi EPK dodatno prišlo 29,5 % obiskovalcev dogodkov, v partnerska mesta pa 3,4 % (Maribor 2012 ..., 2013). Seveda pri tovrstni analizi ni bilo ugotovljeno kolikšen je bil delež stacionarnih in nestacionarnih turistov. Zaključno poročilo o projektu podaja tudi oceno EPK na povečanje obiska kulturnih prireditev. Ta je ocenjena kot pozitivna, saj naj bi gledališča v letu 2012 pridobila zaradi EPK dodatnih 15.000 obiskovalcev (Maribor 2012 ..., 2013). V TIC-u Maribor so v letu 2012 zabeležili okoli 44.000 obiskovalcev, kar je v primerjavi s prejšnjim letom predstavljalo povečanje za kar 47,5 %. Povečan obisk je bilo opaziti vse mesece v letu, in tega je mogoče v veliki meri pripisati prav projektu EPK. Najštevilnejši so bili obiski v juliju in avgustu, obisk pa se je najbolj povečal v primerjavi s predhodnim letom v januarju, maju, oktobru in novembru (povečanje za več kot 70 %).

Preglednica 8: Število obiskovalcev v TIC-u Maribor med letoma 2004 in 2012.

Leto	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj	Jun.	Jul.	Avg.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Skupaj
2004	121	164	169	251	274	325	268	610	147	84	105	85	2603
2006	113	112	154	179	234	579	1688	3229	1540	1314	755	676	10573
2008	663	776	1044	1569	2316	1864	3097	4039	2407	1768	706	773	21022
2010	683	616	969	1484	2134	2181	3459	5055	2482	2145	1281	827	23316
2011	859	848	1321	2036	2482	3273	4271	6314	3453	2331	1130	1439	29757
2012	1480	1085	2011	3185	4379	4470	6198	7851	5410	4205	2283	1338	43895

Vir: http://maribor-pohorje.si/files/letno_porocilo_zavodzturizemmaribor_pohorje_2012.pdf

Zavoda za turizem v Mariboru v svojem poslovnem poročilu (2013) ugotavlja, do so bili najštevilčnejši obiskovalci iz Avstrije. V primerjavi z letom 2011 se je njihov obisk povečal kar za 254 %, kar gre pripisati v veliki meri bližini Avstrije ter dejstvu, da dobro poznajo projektu EPK, saj se je le-ta v preteklosti izvajal v Linzu (leta 2009) in bližnjem Grazu (leta 2003). Sledijo obiskovalci iz Nemčije (povečanje za 52 %), Italije, Španije, Francije, Ruske federacije (povečanje za 48 %), Hrvaške in Nizozemske. V letu 2012 so obiskovalci iz Slovenije predstavljali 21 % vseh obiskovalcev TIC-a, a se njihov obisk ni povečal v primerjavi z letom 2011. Zanimiva je tudi starostna sestava obiskovalcev. Kar 49 % jih je bilo mlajših od 25 let, 31 % v starosti 50 do 65 let, nad 65 let pa je bilo okoli 9 % obiskovalcev.

Preglednica 9: Število turističnih vodenj in udeležencev v Maribor med letoma 2004 in 2012.

Leto	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vodenja (skupaj)	445	398	375	385	402	338	360	432	1141
- v slovenskem j.	104	103	91	83	78	69	79	77	134
- v nemškem j.	254	191	177	207	212	190	184	198	801
- v angleškem j.	58	62	62	66	81	51	59	88	109
- v drugih j.	29	42	45	29	31	28	38	69	97
Udeleženci (sk.)	14108	12046	11212	11340	12404	8560	10423	11115	32165

Vir: http://maribor-pohorje.si/files/letno_porocilo_zavodzturizemmaribor_pohorje_2012.pdf

TIC Maribor vodi tudi evidenco števila turističnih vodenj in števila udeležencev.

Število vodenj se je v letu 2012 povečalo za kar 164 % v primerjavi z letom prej, število udeležencev na vodenjih pa se je povečalo za 189 %. Največ vodenj je potekalo v nemškem jeziku (kar 70,2 %), sledila pa so vodenja v slovenskem in angleškem jeziku. V primerjavi z letom 2011 se je število vodenj v nemškem jeziku povečalo za kar 304 %, v slovenskem jeziku za 74 %, v angleškem jeziku za 24 % in v ostalih jezikih za 41 %. Vodenja so se v primerjavi s prejšnjimi leti bolj razporedila preko leta. Največji porast vodenj je bil zabeležen v aprilu, maju, juniju, septembru in oktobru, kar lahko v veliki meri povežemo z učinki EPK in povečanim zanimanjem obiskovalcev za spoznavanje Maribora preko celega leta. Kot ugotavlja Zavod za turizem Maribor je kar 50 % tujih naročnikov vodenj obiskalo mesto z namenom obiska EPK, v okviru izleta jih je obiskalo 41 %, 8 % pa jih je prišlo individualno v lastni organizaciji (Poslovno poročilo ..., 2013).

6. Zaključek

Glede na obstoječo turistično ponudbo in značilnosti stacionarnega turističnega obiska (zlasti kratko povprečno dolžino bivanja turistov, dokaj enakomerno porazdelitvijo turističnega obiska preko leta in večino nočitev registriranih v hotelskih objektih), kaže Maribor vse značilnosti turističnega kraja z razvitim mestnim turizmom. Turiste v mesto privlačijo predvsem staro mestno središče s kulturnozgodovinskimi spomeniki in najstarejšo trto na svetu, razvita, pestra in kvalitetna turistična infrastruktura, razvita wellness in medicinsko terapevtska ponudba, mednarodno prepoznavne izobraževalne, kulturne in druge ustanove, številne poslovne, kongresne, kulturne, športne in etnološke prireditve, gospodarska razvitost Maribora kot drugega največjega mesta v državi, mednarodno pomemben prometni položaj ter slikovita okolica z reko Dravo, vinorodnimi Slovenskimi goricami in gozdovi na Pohorju, ki omogočajo pestro ponudbo za šport in rekreacijo (Horvat 2012).

Kljub navedenemu, turistični potencial Maribora še vedno ni dovolj izkoriščen in nima pomembnega vpliva na podaljšanje povprečne dolžine bivanja turistov v mestu. Zaradi tega je predstavljal mednarodni kulturni projekt Evropska prestolnica kulture Maribor 2012 izjemno priložnost za mednarodno promocijo mesta (kot tudi partnerskih mest in Slovenije) ter povečanje turističnega obiska v času projekta, še bolj pa je turistično gospodarstvo v mestu upalo na pozitivne učinke promocije tudi po zaključku projekta. Mednarodno prepoznavne kulturne ustanove, dogodki in prireditve, vključno z množičnimi kulturnimi prireditvami (npr. festival Lent), so namreč osnova, na kateri bi se lahko še bolj razvil segment kulturnega in prireditvenega turizma in predstavljajo tudi v prihodnje pomemben turistični potencial mesta.

Projekt EPK Maribor 2012 je dokazal, da je lahko kultura pomemben razvojni dejavnik na vseh področjih, tudi v turizmu. V letu 2012 so se pokazali očitni pozitivni učinki na turistični obisk, tako v Mariboru kot v partnerskih mestih. V Mariboru so zabeležili kar 18,8 % več turistov in 16,8 % več nočitev kot v letu 2011, s čimer je bil trend rasti v mestu precej nad slovenskim povprečjem. Še posebej je pomembno, da so kar 82,4 % nočitev ustvarili tuji turisti. Maribor so obiskale številne tuje delegacije, izvajalci kulturnih programov, novinarji, in drugi obiskovalci, ki so povezali obisk Maribora v veliki meri tudi z EPK. Zaradi projekta se je v Mariboru zelo povečalo tudi število dnevnih obiskovalcev. V letu 2012 se je njihovo število v primerjavi z letom 2011 povečalo za 47 %, število turističnih vodenj pa kar za 164 %. Tudi partnerska mesta so ocenila, da gre velik del zaslug za porast

turističnega obiska v letu 2012 pripisati dejstvu, da so sodelovala pri projektu EPK.

EPK je pripomogla k prepoznavnosti in ugledu Maribora in partnerskih mest ter nedvomno celotne Slovenije v svetu. Obenem je delovala tudi kot povezovalac med turistično in gostinsko dejavnostjo v mestih ter kulturnimi ponudniki. Rezultat prepoznavnosti Maribora je očitno tudi v letu 2013, ko je ostal turistični obisk skoraj na istem nivoju kot v rekordnem letu 2012. V primerjavi z prvimi devetimi meseci v letu 2012 se je v letu 2013 zmanjšal le za 1,9 %. Če pa primerjamo turistični obisk v prvih devetih mesecih v letu 2011 in 2013 pa se je število vseh turistov v letu 2013 povečalo za 16,7 %, število tujih turistov pa za 20,8 %. Tako se v Mariboru ni zgodilo podobno kot v Peci, ki je nosila naziv EPK v letu 2010. Tam se je v letu po končanju projekta število turistov zmanjšalo za 20,9 %, število tujih turistov pa celo za 28,8 %. Projekt EPK v Peci očitno ni imel tako velikega mednarodnega pomena in odmevnosti, kot ga je imel v Mariboru. Žal pa Mariboru ni uspelo podaljšati kratke povprečne dolžine bivanja turistov, ki znaša v letu 2012 le okoli 2,2 dni, v letu 2013 pa se je celo skrajšala na 2,0 dni. Turisti očitno prihajajo v Maribor le za krajši čas in jim mesto predstavlja večinoma le točko na njihovem potovanju. Kljub temu je imel projekt EPK izredno pozitiven učinek na promocijo Maribora v tujini ter je pripomogel k prepoznavnosti in ugledu Maribora v Evropi in širše. Tudi domačini so sprejeli projekt kot pozitivno zgodbo in kultura je z njim postala pomemben razvojni potencial Maribora. Prav tako je analiza javnega mnenja pokazala, da so prebivalci Slovenije prepričani, da je Maribor oživel prav zaradi evropskega kulturnega projekta.

Literatura

- An international framework of good practice in research and delivery of the European Capital of Culture programme, 2010. European Commission's Culture Programme. (http://ecocpolicygroup.files.wordpress.com/2010/07/ecoc-policy-group_research-framework1.pdf)
- Horvat, U. 1989: Geografska tipizacija turističnih krajev v Sloveniji. Geografski vestnik 61. Ljubljana.
- Horvat, U. 2012: Značilnosti stacionarnega turističnega obiska v Mariboru med letoma 1961 in 2011. Revija za geografijo 7-1. Maribor.
- Maribor 2012 - Evropska prestolnica kulture, Od izzivov do rezultatov, 2013. Maribor. (http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc/ecoc/maribor_sl.pdf)
- Palmer, R. 2004: European Cities and Capitals of Culture. Brussels. (http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc654_en.pdf)
- Plaza, B. 2012: Economic impact of European Capitals of Culture. Maribor. (<http://kultura-razvojni-potenciali.um.si/sites/kultura-razvojni-potenciali.um.si/files/Maribor%202012%20Beatriz%20Plaza.pdf>)
- Poslovno poročilo za leto 2012, 2013. Zavod za turizem Maribor – Pohorje. Maribor. (http://mariborpohorje.si/files/letno_porocilo_zavodzaturizemmaribor_pohorje_2012.pdf)
- <http://www.stat.si> (20.9.2013)
- <http://www.ksh.hu> (20.9.2013)
- <http://www.maribor2012.eu/novica/article/tuji-mediji-o-evropski-prestolnici-kulture-v-zadnjem-cetrletju> (20.9.2013)
- <http://ms.sta.si/2013/08/analiza-evropske-komisije-dvomi-v-dolgorocne-ucinke-mariborske-epk/> (20.9.2013)
- <http://www.ecoc-doc-athens.eu/index.php> (20.9.2013)

THE IMPACT OF THE PROJECT EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE 2012 ON THE TOURIST VISIT IN MARIBOR

Summary

The European Capital of Culture (ECoC) Maribor 2012 is so far the largest and most recognizable cultural project in the history of Slovenia. In addition, Maribor has included in the project five partner cities (Murska Sobota, Ptuj, Novo mesto, Slovenj Gradec and Velenje). Within the framework of the project, there were organized more than 5,250 cultural and other events, which were attended by more than 2 million visitors. The partner cities have been implemented around 110 projects with more than 1,500 events and almost 500,000 visitors.

In addition to the direct effect on cultural activity and its development, the project has had a major impact also on the promotion of Maribor and partner towns, as well as Slovenia in general. It had also significant positive effects on the local economy. Project has demonstrated that culture can be an important developmental factor, also in the field of tourism. In 2012, in Maribor were registered 18.8% more tourist arrivals and 16.8% more overnight stays than in the year before. It is especially important that foreign tourists created 82.4% of all overnight stays. Here came many foreign delegations, performers, journalists and other visitors (tourists) who have largely linked their arrival to the city with the visit of ECoC. The project also influenced to the high increase in the number of daily visitors. In 2012, their number increased by 47% compared to 2011, and the number of guided tours as much as 164%.

ECoC has helped to raise the image and visibility of Maribor. The result is that in 2013 the tourist arrivals remained almost at the same level as in the record year 2012. If we compare the visit in first nine months of 2012 and 2013, there is decrease only by 1.9%. But if we compare the tourist visits in the first nine months in 2011 and 2013, the number of tourist arrivals in 2013 increased by 16.7% and the number of foreign tourist arrivals even by 20.8%. Thus, in Maribor did not happen the same situation as in the city of Pecs (Hungary), which carried the title of ECoC in 2010. In the year following the project, the number of tourist arrivals in Pecs decreased by 20.9% and the number of foreign tourist arrivals even by 28.8%. ECoC project in Pecs obviously did not have such a large international importance, as it had in Maribor in 2012.

Unfortunately, Maribor has failed to extend the short average length of stay of tourists, which is only about 2.2 days in 2012, and in 2013 has even shortened to 2.0 days. Tourists are obviously coming to Maribor for a short time, because the city is mostly just is one of the destinations on their journey. Nevertheless, the ECoC had an extremely positive effect on the promotion of Maribor, and helped a lot to raise the profile and reputation of Maribor in Europe and beyond. It is also a fact that even the local population have adopted the project ECoC as a positive story, and culture has become an important development potential of Maribor. In addition, the analysis of public opinion showed that people in Slovenia believe that Maribor revived thanks to this project.